

señor que tiene vassallos solariegos poblados en territorio y solar de la misma casa, & num. 12. & 13. id aliquibus probat Historiis, & tandem num. 14. dicit, quod cum nobiles Hispania à Principe presumantur habere Castra. ex l. 1. tit. De las prescripciones lib. 4. supra planè non esse dubitandum habere eos nobilitatem, ut adnotarunt quoad feudum

187 Tiraq. de nobil. cap. 7. num. 6. Avendan. cap. 14. prat. num. 31. & 32. lib. 2. Guido Papa, decif. 386. l. 1. tit. 25. part. 4. ubi glos. Ex quo inquit Garfia, ubi supra numer. 15. duo inferri: Primum quod si Rex aliquem Comitem fecerit Ducem aut Marchionem, & præbuerit ei terram cum vassallis, præbet illi exemptionem nobilitatis, in omnibus partibus, etiamsi talis non sit nobilis, neque legitimus, aut descendens ex

186 legitimo † ut ex dictis doctor. & ex dict. lege partitarum colligitur. Secundum est, quod Dominus vivens inter suos vassallos in Hispania non potest

187 inter eos effici tributarius, † ut per Guid. decif. 385. & Cassan. conf. 64. & supra remanet dictum. Et Primum Corollarium, Ducem, Comitum aut Marchionum deducitur quasi à natura infudati à Rege, de quo per Tiraq. ubi supra, & melius per Cassan. in catal. glos. mun. part. 8. confid. 15. per totam. Secundum vero Corollarium probatur, & deducitur ex dominio quod Dominus habet in homines, & fideles suos, ex hoc enim censetur habere dignitatem, & sic non est tributandus in terris suis, ut inquit Cassan. in d. conf. 15. vers. & redeundo ad propositum, ubi in vers. apud Neapolitanos, inquit omnes quasi nobiles habentes jurisdictionem

188 in suis oppidis, & Castellis dicuntur Barones, \* & consequenter nobiles, & idem Cassan. in eod. catal. 5. part. consider. fin. ut & supra dictum remanet: Et sic inquit ubi supra Joannes Garfia, numero 17. Que por solar se entienden los vassallos, hoc probans ex Historia Regis Alphonse undecimi fol. 9. col. 1. ubi dicuntur hæc verba, Que Don Juan Nuñez heredava el solar de Lara por su abolengo, e que por Doña Maria la muger heredava el solar de Vizcaya, que era uno de los mayores solares del mundo, & numero 21. concludit, que se dize en Castellano hijo Dealgo de solar conocido, & cum sequentibus numeris declarat ipse Joannes Garfia, qualiter sit solarium probandum, & num. 31. id etiam antiquitus probat esse usitatum, & num. 33. à quo originem hoc habuit: Et in numero 25. inquit in nobilitate hac solarium tria concurrere debent, solarium scilicet, vox, & domus: Et solarium hoc debere esse habitum per viam hereditatis, Por varonia de varon en varon, ut ibi num. 27. & num. 28. quod non debet esse emptum neque divisum: Ex quo dicit. in num. 29. quotidie advocatos solere articulare, quod domus hæc solarium nunquam divisa inter fratres, & consanguineos, & quod est domus consanguinei majoris, & hæc dicit esse consuetudinem receptam in Francia, Hispania, & Italia, & num. 34. requirit etiam, quod domus hæc solarium sit posita in Montanis, Galicia, Asturias, Guypuzcoa, Vizcaya, Navarra: Ex quibus verbis considerabis qualiter in Cantabria nobilitas vera semper adsuit, & adest nunc, præsertim attentis verbis illis Regis Alphonse supra relatis, dum dixit, Que Vizcaya era uno de los mayores solares del mundo, & majoritatem ego considero. Regem hæc considerasse non respectu longitudinis terra, quia semper fuit, & est parva provincia, sed respectu potius multitudinis gentium nobilium ejus, De qua gente Zamalloa,

in dicto Compendio Historie Hispanice, lib. 5. cap. 1. in fine, refert quosdam versus cujusdam Capitanei generalis illius provincie, & Domini, quibus denotatur nobilitas Cantabrica: unum tamen in proposito & verius meo iudicio inquit Otalora, ubi supra par. 2. cap. 4. num. 10. quod est contra F. Ann. m. Garfiam, ubi supra, scilicet, Que oy no solamente se tienen por solares conocidos en Vizcaya † y Montañas las casas de los parientes mayores, pero tambien las otras que tienen appellidos ciertos y antiguos, y ansi gozan dellas para conservacion y pretension de hidalguia: y ansi aunque por parte de los fiscales se pidio el año pasado de cinquenta a su Magestad, mandase que esto no se estendiese a las casas y caferias que no fuesen de los parientes mayores, y su Magestad y los de su consejo mandaron consultar esto con las audiencias, y por el acuerdo de la de Granada se embio consultado, que todas las casas donde no avia avido pechos de tiempo immemorial à esta parte, gozassen de ser tenidas por solares conocidos, y que la probança quedasse en alvedrio de los juezes, nam nobiles, & ignobiles, inquit Tiraq. de nobilit. cap. 10. num. 10. iudicis arbitrio relinquatur iudicare, † qui sint, & plures domus solariegas tam Cantabrie quam aliarum

190 Regionum refert Otalor. d. num. 10. & Garfia. d. gloss. 7. numero 25. & sunt alie multe, quas enumerare longum esset: Ex quibus inquit idem Joannes Garfia, in gloss. 18. numero 43. quod probans domum solariegam non teneat probare, essent illa terra libera libera † vel tributaria: & ubi inferri ad Cantabrianam, quod licet ibi nulla detur distinctio nobilium, & ignobilium, miles tamen Cantabricensis habens solarium nomen & arma, & vocem est fidalgus de solar: Imo & iste talis etiamsi pater ejus vivens in loco non libere ex negligentia, aut paupertate solveret tributa, hæc nihil ejus filio nocerent probanti solarium, † quia pro-

191 prietas absolveret possessionem, ut expresse inquit Otalora, ubi supra. 3. part. cap. 6. num. 9. vers. si quis enim, cum sequen. pag. 113. ubi etiam num. 7. inquit etiam in nostra Hispania dari solaria hæc, & Joan. Garfia, d. gloss. 18. num. 23. item Genua mediolani, & Roma sunt familie nota\* nobile. & 192 in Cataluna, ubi inquit Otalora. d. cap. 4. num. 3. Quando se perdio España y los Moros la yvan ganando en las partes de los montes Pireneos en Cataluna, que estan al parage de Ribagorza, hasta Canfranco, tuvieron los Moros la tierra hasta el valle de Gistan y Bielsa: mas no passaron mas edelante porque les defendieron los Catalanes el passo en los Castillos y fortalezas que por alli eran, que fueron en tierra de Sobrarve, Arcusa, Castellazo, Monclus, Escaniella, la Clamoza, Abilanca, do esta el Caitillo de los Reyes de Sobrarve, en estos y en otros se conservaron los Christianos de Aragon y Cataluna, que despues açaron por Rey a Don Garci Ximenez, en la Cueva de Pavon, donde esta san Juan de la Peña, que fue año de 720. y assi hasta oy en señal desto dizen las Chronicas Valencianas, que los que vienen de aquellos solares son tenidos por hijos dalgo, y los que nacen en Bellos; y Muro de Bellos y Puyaruebo, Biel fere, que estan en el valle de Puertolas, y la lengua que entonces los Godos hablaban, que despues aquellos que alli se salvaron en los Pireneos, que estan a la mayor mar, que son en Valde Roncal, y el valle de Salazar, y el valle de Efeva, y el valle de Santistevan, y los contornos de estos valles

Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. I que

que descenden en Guipuzcoa : y costeano el mar, se estienden por Alava, y Vizcaya : Mibi tamen si liceret, inter tot, & tam graves autores scriptores, & practicos meam circa hac de solaris proferre sententiam †, assererem utique solarium non consistere in domo, in voce, armis, & individuitate, & aliis de quibus suam Joann. Garzia, protulit sententiam, sed solarium illud vocarem in hac materia, quod secundum communem hominum reputationem illius provincie pro tali solario ab antiquo habetur, estimatur, & reputatur, & quod ab inde procedentes sunt habitati, estimati ac reputati nobiles, non considerando domum materiale, ad facia & turrim, sed progeniem nobilem ac ejus descendentiam & propagationem, nam si ab initio & post & nunc nobilitatem & sic fidalgiam ab hominum reputatione incepta & prosequuta est, cur & non, solarium eodem modo erit considerandum? nam si effigies domus & materie essent in consideratione omnes ibidem existentes, etiam si non essent nobiles, gauderent utique nobilitate : Et nobiles illius domus si ab inde exirent, nobilitate non gauderent, quod esset absurdum : Et sic vocabulum hoc Solar, vel Casa est analogum & respectivum ad familiam de qua tractatur, ut in illa verificatur auctoritate Ecclesie, tur multum j. rans replerbitur iniquitate, & a domo ejus non recedet plaga, ubi domus accipitur pro ipso domino & sua familia, & in eodem sensu videas illud Psalmi 113. In exitu Israel de Agypto domus Jacob de populo Barbaro. Et dicta est nobilitas De solar, ad similitudinem solaris †, quod sicut solarium nota res est, & radices habet & in publico est constitutum, ita nobilitas hac De solar conocido, habet radices a qua palmires & procedentes a primis nobilibus nobilitatem trahunt omnibus notam & in omnibus eis radicibus affixam, prout videmus in arbore, quod ex radicibus ejus rami procedunt virtutem a radice recipientes, sicut & videmus in l. 6. Tauri. 1. tit. De las herencias. libr. 5. Recopilat. in fin. dum dicitur : Buelva la rayz a la rayz, y el tronco al tronco. Truncus enim iste estne quid inanimatum, estne domus materialis aut arbor? non, sed generatio illa a qua bona illa proesserunt, & sic redeunt ad illum, vel illos ex tronco illo procedentes : Nobilitas enim ut remanet dictum in questione hujus Epilogi, nihil aliud est quam nobilitas, & nobis es, idem quod noti, ergo Solar conocido, non in materia & edificis domus, non in turri, non in armis consistit, sed in hominibus alicujus antique familia ab antiquo note & cognite nobilis ex communi omnium antiquissima derivatione, & reputatione : Et sic talis nobilis De solar conocido, alios non sic nobiles antecedit, quasi sit magis notus, magis antiquus, & magis fixa nobilitas ejus & radices habens, notorium enim est illud : quod sui notitiam † omnibus exhibet. l. 2. C. quando & qui. quarta pars debeat. Bald. cap. tua nos. de cohabit. cleric. ita ut nulla inficiatione celari, aut negari potest. cap. tua nos. cap. nostra. de cohabit. cler. & mulier. c. sacerdotale 61. distinet. Corr. lib. 1. miscellane. c. 16. & sic solaris considerationem videtur mihi hanc esse dicendam, nam ratio dicitur, ut nobilitas a personis † non vero a rebus predicetur. l. justissime. 44. ff. de edil. edict. ibi, propter dignitatem hominum, & ibi, ridiculum namque esset tunica hominem accedere, & Machabæorum 2. capit. 5. non propter locum gentem, sed propter gentem locum elegit Deus. Et sic hoc est quod dicta pragmatica De Toro y Tordeillas. in dicto titulo undecimo, libro secundo. supra denotant, dum loquuntur, per verba, Notorio y conocido, ita quod hac notorietas & cognitio talis nobilitatis habeatur, non vero sit per turrim, domum, aut arma, licet familia, que hac habuerit, facilius probabitur ejus solaris nobilitas, non vero ut sit de essentia ad probandam talem nobilitatem De solar conocido quod omnino sit habenda domus, turris, arma, & alia per Garciam ubi supra, requisita, & sic in Cantabria ubi ipse domos De solar

solar conocido, descripsit adesse, & adsunt multa, non omnia que ibidem ipse autor requisivit, reperies ut infra dicemus : & sic nobiles De solar conocido y notorio, ut loquitur dict. l. 9. tit. 11. lib. 2. supra. dicitur, qui notorius est cognitus in loco illo & perspectus apud suos ut nobilis, veluti cum dicimus aliquem apud suos honestos summo natum loco : sic illud.

Pervigiles habeas oculos animumque sagacem

Si vis ut aliquo ster tua fama loco.

Et in hoc itidem sensu accipitur illud quod apud nos quotidie proferitur, aliquem, scilicet, esse de tali domo, tronco, & cippo : in quo quidem sensu, generis dependentiam, & non domum materiale consideramus, & cum in hos hominum estimatio & reputatio consideretur, sic & in solario in materia nobilitatis habemus considerare : Et sic Garzia, in dict. glos. 18. anxie nimis se torquet in investigatione diffinitionis De solar conocido, in hac nobilitatis materia in proprietate : Ex quibus per me dictis habes notare quod inter notorios nobiles & milites sanguinis, alii habent † domum & solarium notorium, & cognitum sua originis : Alii vero hac non habent domum & solaris, prout En Vizcaya reperiuntur ii omnes, & tamen sunt omnes cogniti & notorii a domo & solario notorio nobilitatis descendentes : illi autem qui habent dictam domum & solarium habent domum indicativam & demonstrativam sue nobilitatis antiqua, & insuper habent in hoc quoddam medium, & instrumentum permanentis & notorium, cujus media notorietate fundamentum accipiunt, sicut rami & palmires a tronco, & radice : In qua quidem nobilitum differentia unius vel alterius speciei advertendum est, quod domus, vel solarium notum & cognitum non fuit, nec est causa inflaendi nobilitatem in dominos talis domus & solaris, prout male opinabatur dictus Joann. Garzia, in dict. glos. 18. sed e contra scilicet, quod ipsi domini antiquissimi dicta domus & solaris (eo quod ipsi & sui predecessores fuerunt & sunt notorii nobiles) reliquerunt hanc indicativam & demonstrativam solaris illius formam permanentem & notoriam omnibus & continuatam in suos successores per viam varonie : ita ut simul atque aliquis probaverit dependere ab illa domo & solario & ejus dominis per necessarium concluditur in eum fuisse derivatam & continuatam eandem nobilitatem, quam habuerunt predecessores sui immemorales & domini domus illius & solaris : & sic plerumque super ipsa causa indicativa & demonstrativa, videlicet super domo ac solario ipso & antiquitate ejus fiunt probationes, quibus demonstratur de notorietate permanente & non momentanea, nam ut inquit Bart. in l. ab accusatione. §. denunciatores. num. 3. ff. ad senatusc. Turpil. illud potest dici ac dicitur cognitum & notorium, quod habet causam stantem, † permanentem & inconcussam : Est enim notorium illud, quod seipsum omnibus exhibet, & dat unicuique sui notitiam prout est text. in l. 2. C. quando & qui. quar. pars debeat. notat Bald. in c. tua nos. num. 1. de cohabit. cleric. & mul. ubi & inquit quod notorium etiam est ubi apparet & existit veritas, que omnia consumit, quod non est in illo, quod est manifestum, eo quod manifestum secundum Bald. ibi. num. 2. est illud, † quod consistit in actu instantaneo, sive momentaneo, ut C. de appell. l. cives & incolæ : cumque omnes probande nobilitatis modi consent de sua peculiari unicuiqueque provincia norma, opinione ac reputatione †, secundum Bart. in l. 1. C. de dign. lib. 12. Tiraquel. de nobilit. cap. 10. num. 1. cum sequen- Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. I ij tibus

tibus aliquibus, Paul. consil. 126. lib. 1. Avend. c. 14. prætor. num. 24. lib. 2. & Orator. de nobilit. 2. part. cap. 5. num. 16. nullo modo potest dubitari quin probata reputatione ac notorietate immemoriali notorii solarii & ab ejus descendencia & familia debeat probans ab illo descendere, obtinere in vim indicativæ ac demonstrativæ formæ suæ domus sive solarii notiorum nobilium, etiam si vivant in locis liberis & ubi nulli sunt actus distinctivi & positivi nobilium & ignobilium: Et ubi nulla solaria, & sic causa indicativa, non adessent, si familia illa ita est antiquissimè pro nobili reputata communiter & notorie ab omnibus, & cognita ut transeat in causam permanentem & inconcussam, tunc utique & probans ab illa procedere obtinebit: Et sic ex iis omnibus patet clarissimè, quod omnis ille dicitur fidalgus De solar conocido, qui videlicet habet solum originarium, taliter ac pro tali immemorialiter reputatum inter convicinos ac concives unde avitam suam præstendit originem, adeò ut nihil aliud sit exquirendum præter talis solarii nobilem reputationem inconcussam, immemorabilem & permanentem: ita ut non sit de essentia probanda domus materialis, turris, arma, & alia à dicto commentatore Joan. Garfia. ubi supra, requisita, nisi aliud de consuetudine talis loci aut provincie requiretur probari, nam tunc id esset omnino probandum, cum ut diximus: consuetudo uniuscujusque loci est in hoc attendenda: qua quidem ommissa consuetudine infero primo dictum commentatorem Joann. Garfiam. in dict. glos. 7. num. 1. asserentem esse necessarium ad probandum solarium, & domum solariegam, quòd domus principalis suæ agnationis, arcis, turris, aut consimilis alicujus magnificentia faciem representet, item quòd gentilitia familie insignia in ipso turris aut domus pariete sese ostendant. Infero inquam, (si aliud ibidem non est consuetum) de equestri ordinis peculio hæc esse, non verò de fidalguia & inferioris ordinis requisitis necessariis, primò ex supra jam dictis, secundo ex experientia rerum magistra, quâ docemur vassallorum turrium atque arcium dominos esse de alia celsiore longe nobilium classe: tertio quoniam nulla dabitur lex vel autoritas disponens aut asserens, quòd solarium nobilis debeat de necesse concludere & continere individuitatem, domum fortem, turrim cum armis, neque itidem vidi legem designantem nobilitatis vim in eo quòd bona sint vinculi aut majoratus, aliter enim si hæc ita essent, multe domus non nobilium possent dici solaria, ubique enim jam hæc reperientur & tamen sine nobilitate, & multa è contrario nobilium domus non dicerentur nobilitatis solaria, majoratusque & primogenitura

203 † non est dignitas, neque causant nobilitatem, ut per Molin. de primogen. lib. 1. c. 13. per totum. maximè num. 4. Aliter enim ut ipse ibi dicit, quilibet posset concedere dignitatem & nobilitatem cum posset majoratum constituere ex bonis suis secundum juris dispositiones, soli tamen Regi competit dignitatem & nobilitatem præbere, ergo alii prohibuitur est: bonaque & res accidentales quid sunt, non verò naturalia, cum homo

204 nudus ac pauper nascatur, accidentia vero non possunt mutare † rei substantiam, ut sensit glos. in l. pacta conventa. ff. de contrah. empt. not. Menoch. de arbitr. judicium. libr. 1. casu 68. num. 34. Ergo nec majoratus constitutio mutabit, & sic cum essentia notorii solarii non dependeat à vinculo & majoratu, cum vinculum & majoratus possint adesse sine nobilitate, prout quotidie videmus, ergo qualitas majoratus non est necessaria

necessaria ad probationem solarii: aliter enim resurteret etiam aliud inconueniens, scilicet, quod solus successor in illis bonis esset nobilis, non autem alii descendentes, quod esset absurdissimum, quoniam † influens causa, veluti sanguinis, ejusdem est potentia in omni suo causato, secundum Bald. in l. 1. ff. de senator. Omnesque posteros in quocumque gradu existentes etiam in futurum, quia omnes unum corpus esse videntur, dicta libertate & nobilitate gaudere inquit idem Bald. in consil. 170. ad evidentiam, lib. primo. Item turris, domus vel habitatio possessores alicujus vinculi aut majoratus, non facit notoriam solarium nobilitatis, neque unquam fecit, secundum Andr. de Iser. in cap. 11. §. ceteri, quis dicatur Dux vel Marchio. nam res à persona non verò è diverso conditionem accipit. l. 1. in fi. C. de impon. luc. def. & hominum causa sunt omnia. l. in pecudum. ff. de usufr. & res hominibus accedunt, non rebus homines. l. justissime. ff. de ædil. edict. & locus non sanctificat hominem, sed homo locum. c. illud. cap. nos qui. 40. dist. nam & qui emit domum decurionis, non propterea fungitur munere decurionis, ex text. in l. cum neque. in fi. C. de incol. lib. 10. & in l. 2. C. de præd. & re. navi. eo. lib. & vir dat loco suo honorem, sed non vicissim viro suo locus, personaque rem nobilitat, non res personam, & sic Democritus apud Diogenem Laertium, non ex loco gloriam aucupari volebat, sed loco gloriam imponere, ut hæc & alia refert Tiraquel. de nobilit. cap. 7. num. 3. & 9. & 10. Ex quibus dicendum est non in turri, domo fori, armis, aut majoratu consistere nobilitatem, sed in sanguine & hominibus alicujus familie ab antiquo nobili reputata & cognita. ex l. 2. & 3. tit. 22. par. 2. & l. 3. tit. De los cavalleros, ca. par. & ex aliis juribus & rationibus & causis supra à nobis significatis & descriptis, & facit l. pronuntiatio. §. familie. ff. de verb. signif. & proprietatis nobilitatis in sanguine consistit † ex dictis per Bald. 206 in l. nemini licere. C. de Advoc. diver. jud. & in l. nobiliores. C. de commer. & mercat. & secundum eundem in l. cum in antiquioribus. quæst. 8. C. de jure delib. nobilitas seminatur à progenitoriis in posteros, & Afflic. in cap. 1. col. 5. vers. sexta nobilitas, quis dicatur Dux, armaque domui & parieti affixa, non ad nobilitatem, sed ad cognoscendos & distinguendos unos ab aliis hominibus, sunt ex l. ad recognoscendos. C. de liber. caus. l. si in nomine. C. de testam. §. si quis in nomine, Inst. de legatis, & sicut nomen mihi impostum non constituit essentiam nobilitatis à sanguine, argum. l. non nudis. C. de proba. l. neque professio. C. de testam. ita & neque arma & insignia. Bene tamen verum est, quòd ille, qui est nobilis confert nobilitatem & nobilitatem suæ domui, & aliam qualitatem celsiorem ex armis & insigniis affixis ei, & datur quædam forma indicativa & demonstrativa, quòd ibidem nobiles habitant, vel habitaverunt, non tamen ut de essentia ad probandum notorium solarium nobilitatis requiratur probatio domus, turris armorum & aliorum à D. Joan. Garf. requisitorum, & quamvis advocati hæc soleant articulare, id faciunt ad majorem cautelam & ad fortiorem probationem inducendam nobilitatis antiquissime: non vero ut, & si non probetur, cadat à jure suo ille, qui solarium notorium & cognitum probaverit ex communi omnium illius provincie reputatione: quod & manifestius comprobatur, nam assertum est mihi, Que en Vizcaya Guipuzcoa, y en las encartaciones, y en los valles de Ho-

rozco, Llodio, Mena y sus contornos, las mas principales casaf de los cavalleros y parientes, mayores, è hidalgos escuderos, señalados tienen las dichas casaf y solares de fu origen y naturaleza immemorial, por la grande antiguedad fuya, o arruynados, o quemados, o echados por el fuelo, o transferidos a otras casaf y moradas y fe contentan fus descendientes con que puedan mostrar que eftar o eftaras paredes cubiertas de yedra fueron la antiquissima morada de fus antepassados, como por exemplo se puede poner en los solares de Albis, Bafurto, Muzica, Zamudio, Cumelco, Torrezar, Ayellaneda, Mariaca, Leguicamon, Careaga, y la torre de Poza, que fue arruynada quando se saqueo la ciudad de Orduña, Anno de 1477. Y otras muchas casaf semejantes, que todas eflan arruynadas, o transferidat a otras, y no por effo dexan de tener en Vizcaya tan fundada fu intencion como en Castillas los mas illustres della. Et sic domus & arma & alia dicta non sunt ea, que causant nobilitatem, presertim cum & ignobiles maxime hisce temporibus possint depingere, & depingunt arma & insignia in rebus † suis, ut inquit Bart. in Tract. de insign. & armis. num. 4. Tirag. de nobil. cap. 6. num. 17. quibus de causis iuste remanet assertum Solar conocido, ex communi omnium illius loci reputatione probari, nisi aliud ibidem de consuetudine requiratur, ut dictum remanet. Infero secundo ex supradictis contra ipsummet Joan. Garf. ubi supra. in glo. 7. num. 2. & gloss. 18. num. 10. asserentem quod de essentia solaris notorii requiritur etiam probari vassallos solariegos litigatoris & domus & solaris illius a quo dicit se procedere, & exemplificat hac in undecim domibus sitis Cantabria, & quasi dubitando an ibidem adessent alie domus solaris notorii nobilium: Infero inquam ad essentiam solaris & probationem ejus non requiri quod adsint vassalli, in quo ipse Joan. Garf. se confundit in multis: Primo, in quantum ibidem designat in Cantabria domos Defolar conocido, requirens circa eas vassallos, quoniam in Cantabria, & sic, En Vizcaya, quam in toto hoc epilogo Cantabriam appello, & nomine Cantabria de Vizcaya, intelligo, & nomine Cantabrorum Vizcaginos ejus nomino, in hac inquam Vizcaya, & Dominio ejus nullus habet neque possidet Vassallos †, neque ibidem alius dominus quam Rex noster Hispanie recognoscitur: Secundo, quia ipse Joan. Garf. cum posset alias plures domos solaris notorii designare in numero plusquam centum & viginti, nullas alias quam per ipsum descriptas designavit quasi dubitans an alie adessent. Tercio fallitur ipse commentator in designatione domus de Avendaño in Cantabria cum non ibidem, sed in Provincia de Alava sita sit, & in domo De Salazar, cum in montagnis existat, Y no en Vizcaya, Et quando dictum Authorem vellemus salvare & declarare quod ad minus ad probationem dicti solaris saltem sufficeret habere homines Solariegos, affixi in alterius solaris cum certi census recognitione, etiamsi non esset cum jurisdictione secundum l. 7. tit. 1. lib. 4. supra ad hoc responderetur. Primo quod dictus autor non minus quam vassallagium requirit cum jurisdictione, & hanc qualitatem nemo in Cantabria dominio habet. Secundo responderetur, quod isti tales censuarii ex census solutione alteri, quam Regi nostro facto non judicantur vassalli, & ex tali solutione non inducitur, neque colligitur nobilitas in favorem † recipientis census, ut apparet ex Tiraguel.

raquel. de nobilit. cap. 7. num. 15. ubi inquit, quod rusticus etiam vilis potest infeudare, id est, in feudum concedere, proprietateque talis census & ejus recognitio etiam in rusticis verificatur, & non ex hoc judicatur actus nobilitatis, ut constat ex gl. A todo, in l. 3. tit. 26. part. 4. & Bald. in cap. 1. §. Marchio. De iis qui feud. dar. poss. ubi alii & Innocent. & Card. in capit. verum de foro comp. & sic. Por via de solariegos simples, quales son los que pagan gallinas, capones, o semejantes colas manuales: non solum non introducitur vera, verum neque ficta nobilitas ex dictis maxime in Cantabria. Secundo principaliter, quod solarium hoc nobilitatis non fundetur in vassallagio cum majoratu, probatur itidem ex eo, quod nullam usqueadeo inveni legem hoc requirens neque probans, ut & fatetur ipse Joan. Garfia. in dicta glo. 18. num. 2. & 9. neque dicta pragmatice De Toro & Tordesillas, in dict. tit. 11. libro 2. supra inserta hoc requirunt: cum de istis solaris notoriis loquantur, & sic quod lex non dicit, neque nos dicere debemus. l. 1. §. si servum filii tibi, non dixit prator. ff. de acquir. hered. erubescimusque cum sine lege loquimur, & dicta pragmatice Tauri Tordesillas inserta in l. 9. dict. tit. 11. Si hac vellent, scirent utique dicere, & explicare, prout explicant, De solaris notorio, & dicere quod sub illis verbis: De solar conocido includantur dicta qualitates, De varonia, individua y vassallage de vassallos: est nimia suppletio & per alias leges non requisita, imò & absurda esset, nam si ut dictum est supra, quod dominus vassallorum per viam varonie, ubique & non solum inter suos nobilitate gaudet & nobilis reputatur, & habet ex hoc fundatam intencionem, absurdum superfluitatis redundaret, si in probando notorio solaris nobilitatis hac etiam requirerentur, essetque contra communem usum loquendi & interpretationem vulgarem in qua quidem nunquam intellectum vidimus neque intelligitur, quod sub verbis Hidalgo notorio de solar conocido, comprehendatur dominus vassallorum, ususque communis loquendi est attendendus, imò & proprie significationi vocabuli preferendus, ut alibi diximus, & sunt jura vulgaria: & qualibet dispositio recipit interpretationem ex consuetudine loquendi regionis illius, ut per Manticanam, de coniect. ult. volunt. libr. 6. tit. 8. num. 7. & 8. late legesque nostrae, ut apparet ex libro isto nostro Sexto, Recopilar. in iis primis titulis, & in partita 2. diversos titulos apponunt circa hos nobiles vulgo Hidalgos, & circa vassallos, & dominos eorum, specialibus nominibus & dispositionibus, de eis agendo, quod si eadem essent, non diversis appellarentur nominibus, ex l. si idem. C. de codicillis. in generalique loquutione non veniunt † habentia nomen speciale, ex l. ligni Offilius de legatis 3. nec illud quod est ipse rei precipuum. l. eos. C. de aqueductu. libro 11. late Barbar. consilio 36. num. 4. libro 2. Et quando verba possunt accipi in sua propria fidalgorum significatione, non est cur accipiantur in potiori cum vassallis, sufficit enim proprie intelligi. l. 1. §. si is qui navim. ff. de exercito. faciunt dicta per Bart. Socin. consil. 304. num. fin. libr. 2. verbaque interpretanda sunt ex verisimili intentione † proferentis juxta naturam rei, de qua agitur, ut per Didac. Covar. in Pract. quaest. cap. 8. num. 12. & eo relato per Manticanam, in dict. lib. 6. tit. 12. num. 3. sub verbisque generalibus non veniunt res notabiles \* (qualis status, dignitas, & bonis varonum) nec veniunt ea, que secundum verisimilitudinem exigere

rent speciale mentionem. l. obligatione generali ff. de pignori. Ripa. l. si unquam quaest. 3. num. 10. C. de revocand. donat. Zephalus consil. 94. num. 36. libr. 1. & Oldradus, conf. 185. num. 2. & Afflic. decif. 265. num. 22. & sic sub illis verbis, Hidalgo notorio de solar conocido in dict. l. 9. in insertis non est intelligendum comprehendendi, tantum dominos vassallorum maxime cum varonia, tum quia id propria significationi vocabuli contradicit, & communi usui loquendi, & repugnat natura rei, neque notabilia comprehenduntur sub generalibus, & sic non est dicendum: Que en solar conocido de Hidalgo, requiratur vassallagium & varonia ac individuitas, ut dictus commentator requirebat, presertim cum in Cantabria ubi dictus commentator solaria hac exemplificat & designat quod nullus eorum dominus vassallos habeat nec possideat, in dictum est: quibus neque itidem obtinuit, quod ipse commentator asserit, in dictis glossis 7. & 18. maxime in dict. gloss. 18. num. 10. & 11. quod asserio ejus colligitur ex legibus regis 2. 11. & 14. lib. 6. isto, & ex historiis, quoniam ut ipse inquit in eadem gloss. 18. num. 2. & 9. nulla est lex mentionem faciens neque probans, quid sit hoc nobilitatis solarium, & sic non potest se fundare pro sua opinione in dictis legibus, esset enim contra id quod sua propria voce dilucide protestatus est: item leges ille 2. 11. & 14. non ad hoc venerunt, sed ad providendum quod dominus vassallorum, nihil contra jus usurpet à vassallis suis. Del solariego, ni de lo realengo, ni abadengo, ni behetria, ni de otro home ninguno en que no aya razon de que lo tomar. Ex quo nullo modo inferri potest, quod ex illis decerpatur legibus neque per umbram colligatur, quod voluerint disponere solarium hoc nobilitatis colligi, & esse colligendum ex vassallagio: neque minus ex historiis, quas ibi allegat, quoniam ex ipsis historiis in dict. gloss. 18. num. 12. 13. & 14. relatis, id non colligitur ullo modo, sed potius ex verbis illarum historiarum denotatur, ibidem relatos esse homines divites & potentes, non tamen ut designetur ex hoc, solaria hac notoria nobilitatis esse probanda sub vassallagio, & varonia, nam quis juste aut rationabiliter inficiari, contradicere aut negare poterit posse quem esse ex solario notorio nobilitatis in quo nunquam vassalli existerunt, certe nemo, cum in Cantabria nullus vassallos possideat, & tamen sunt quam plures domus solarii notorii nobilitatis: quarum aliquos ut diximus retulit ipse Commentator, & ultra eas adsunt alie quam plurime, imò & an Asturiis & in aliis partibus reperientur alie, ita quod de essentia probandi dictum solarium non est necesse vassallagium varoniam individuitatem probare, quod si probarentur, prodesset potius & manifestaretur major nobilitas, ad quam manifestandam solent Advocati, dum de notorio solario articulos faciunt, supradicta articulare, non tamen ut sit necessarium, imò & ipsi multoties non considerant hac, sed sequuntur errores & ignorantias antiquas: nam si nobilitatem in estimatione & communi hominum reputatione constituimus, principia ejus, cur & non constituemus, & hac sufficiant pro hoc tertio modo probandi nobilitatem. Quarto, probatur nobilitas ex monumento sive antiquo instrumento <sup>213</sup>† nobilitatis, aut ex foro, vel lege, puta quod talis familia & ex ea descendens litigator, semper habuerunt monumento aliquo instrumento, foro vel lege declaratum fuisse & esse nobiles & fidalgos, & à principibus sic est confirmatum, presertim si id sententiâ aliquâ pronuntiatum est, & declaratum,

de laratum, & hanc esse legitimam rationem Natalium probandorum etiam si regis desint, probatur ex l. 1. C. de testam. l. nec commissis. C. de lib. cau. l. si vicinis. C. de nupt. l. Imperatores. ff. probat. teste Marzario, consilio. 65. num. 4. ubi etiam asserit, quantumvis præterea Natalium professio perditæ fuerit, ex l. statum. C. de fide instrum. & quamvis hoc privilegium esse asseri possit, & sic nobilitatem ex privilegio devenire, tamen id hoc casu non designamus ex privilegio id processisse, sed ex familia antiqua; monumento & instrumento antiquo designata & scripta, & regis confirmatione sic esse confirmatum, prout si ex factis generosis, militaribus, & heroicis familiis illa per multum temporis acquisiit nobilitatem & famam, ita ut ex descendibus ab ea per plura temporum curricula sic est usitatum & factum, ob quod meruit nomen dictæ familie, puta nomen Titianum familie Titia, vel Sejanum Seje, vel Cantabricum nationis originalis Cantabria, & hoc confirmatum est sic esse per principem concessum hoc enim sufficeret quantumvis jam exercitium illud & professio proficquendi heroica illa facta & insignia perditæ sint, & præmaximè si sententiâ regis consilii id sit aliquando declaratum, hoc enim quamvis sententiâ illa exequutoria non esset, neque testibus comprobaretur sufficeret pro nobilitatis probatione. Idque etiam verificari potest in regione aliqua & provincia, quibus lege id concessum est dispositum reperianus, prout in originariis Trojanis, quos Romani ut nobiles declararunt & exemptos tanquam dependentes ab ipsa civitate Romana, ut l. non tantum. §. Ilienibus. ff. de excus. tut. & civitates de Phœnice & Laodicea, & alie relate in l. 1. ff. de censib. & in nostra Hispania. Las villas de Simancas, y Valdetoro. Et in Cantabris originariis, quos & ex monumentis & scripturis antiquissimis constat nobilitatem acquisisse & reinuisse, ut ex dictis in hac quinta questione, patet, & sententiâ Regis sic cum Cantabris esse determinatum asserit Otalora, de nobilit. 3. parte. cap. 8. num. 9. versic. & hoc videtur de mente: & ex prodigiis factis in armis & bellis per ipsos aggressis & invincibili fortitudine & per multa tempora non recognoscendum superiorem id constat: ita ut de dominio Cantabria possit dici tria illa † à Platone, Aristotele, Divo <sup>214</sup> Thoma, Agilio & Bart. lo nostro co scripta & notissima. Quorum primum est Democraticia, id est, principatus populi, quibus olim erat apud atheniensis, & hodie apud Helveticos, unde Democratici appellantur, id est populi instituto viventes, & ut dicit Bart. in tract. de regim. civit. in princ. colum. 4. nos vocamus regimen ad populum, seu regimen multitudinis. Qui autem post divitium in Hispania hoc instituto vixerunt, nisi Cantabria habitatores? certe nulli si Historiis credimus, quibus credendum est. Secundum verò est Aristocrata, id est, optimatum Principatus, qualis apud Rempub. Venetam, & esse Bart. ubi supra, sic regitur civitas Venetiæ: apud Florentinos, unde appellantur Aristocratici, id est, optimatum statum sortentes. Tertium autem est predictis diversum ac oppositum, Monarchia, id est unius principatus, hac qui potitur Monarchia, Monarcha appellatur, quem Suetonius dicit, arbitrum omnium terrarum, nos vero (t. se Bart.) si iste est dominus universalis, appellamus Imperium, si verò particularis, aliquando appellatur Regnum, aliquando Ducatus, Marchionatus, v. l. Comitatus. Quartum, scilicet, Democratia in principio fundationis Cantabre populata tempore tubalis nepotis Noe, vocari potuit, & imp. rege labente Aristocrata, id est optimatum principatus, & sic potestas optimorum in quo aliqui principiantur, prout dictus rex Alphonsus in sua Chronica vocavit Cantabriam unum de melioribus mundi solaribus, quod ex nobilitate & gentium dignitate censendum est vocasse. Tertium verò, id est monarchia, postquam cepit esse dominium tempore illius viri domini Didaci Lopez de Haro, & post verè & melius postquam dominium illud Azevedo in Recopilationem. Tom IV. K (retento

(retento adhuc nomine domini) fuit incorporatum & unum Coronae regni Castellae, ob quam unionem non solum non perdidit nobilitatem antiquam, excellentiam †, & prerogativas & foras, quos adhuc sustinet sed & excellentius dominium est constitutum, cum sit sub Potentissimo ac Christianissimo Domino ac Rege nostro PHILIPPO II. idque fundatur ex dictis per per Alexand. consil. 114. num. 19. libr. 4. & per Cravetam, de antiquitate temp. 4. part. num. 27. versic. sed adverte. ubi exemplificat in Delphinatu unito Coronae Franciae adhuc retinente nomen suum & appellationem. Ang. consil. 247. versic. & eius opinio est vera, quando uniretur solum quoad protectionem & gubernationem, & Socin Jun. consil. 28. num. 21. & sequentibus. lib. 4. & iste status mixtus Monarchiae est optimus & praestantissimus †, secundum Casan. in Cathalogo glor. mund. 12. parte. consil. 55. in princ. & in versic. & de istis tribus, ubi per totam illam considerationem plura de istis tribus regiminibus & statibus discutit, qui & in 5. parte, consider. 1. in fine. inquit, omnes mundi Monarchias initium † habuisse ab armis, cumque Cantabria us semper fuerit munita praesidiis, mirum non est, si in ea nobilitas antiqua duret ac perseveret, neque ei detrahenda sit ullo modo, & ubique terrarum est observanda, & nobiles ii sunt, qui Imperio & denominatione potiuntur, ut per Capol. in Tract. de Imper. mil. deligen. fol. 311. numero 17. vol. 16. Tract. diversorum Doctorum, imò &

218 propter nationem gaudet quis nobilitate †, sive ex parte parentum id proveniat, sive natione generis, patriae, aut provinciae, ut optime per Capol. ubi supra. §. propter nationem numero 1. cum sequentibus. fol. 310. col. 1. cum sequentibus. que omnia concurrunt in provincia & natione originaria Cantabria, prout per reges in historiis assertum videmus, ita ut ex monumentis Antiquis, ex scripturis, ex Historiis sic de Cantabris assertum reperimus, quibus quidem antiqua nobilitas civium originariorum manifesta sit, cum etiam & secundo ex legibus sui fori nobilitas haec Cantabrorum originariorum, de iis loquimur, id est eorum, qui nulla sciri aut constare possit externa sunt origine, sed immemorialiter, & supra omnem memoriam sunt veri originarii Vizcagini, & pro talibus semper fuerunt, & sunt habiti & reputati, & de hoc semper fuit & est fama inconcussa & illibata inter & apud suos convicinos & compatriotas, & de hoc fuerit ac est communis opinio & reputatio & quidem taliter quod nunquam sciderint aut audierint praedictum talem Vizcaginum esse de stirpe aut progenie externa aut advena: de quibus originariis licet dictus glossator, in dict. gloss. 18. num. 26. asserat non esse legem in foro suo eos nobiles declarans, & quod lex 16. sui fori non est dispositiva, sed enuntiativa, tamen haec & alia leges pro nobilitate eorum considerari possunt, ita grossis verbis haec declarantes, ut nulla indigeant inductione, sed

219 sola nuda verborum recitatione: & primo habent pro se dicti originarii Vizcagini †, legem. 3. tit. 16. sui fori in haec verba dissonentem: Otro si, por quanto en Vizcaya todos los Vizcaynos son homes Hijos dalgo, y por tales conocidos, tenidos, avidos, y communente reputados: y han estado y estan en esta possession, vel casti, de ser homes Hijos dalgo, no lo solamente de padre y abuelo, pero de todos sus antecessores y de immemorial tiempo aca. Y entre otros privilegios, y libertades, y essenciones dados por su Alteza a los homes Hijos dalgo es este: Que por deuda alguna que no descienda de delicto, vel casti, no sea preso el tal Hijo dalgo, ni tomada ni executada la casa de su morada, y sus armas y cavallo: y a este tal privilegio espresamente por el Hijo dalgo no se pueda renunciar. Dixeron que establecian por fuero, y por ley, que por deuda alguna que no descienda de delicto, vel casti, Vizcayno alguno no sea preso ni detenido en la carcel, ni sea executada

executada la casa de su morada, ni sus armas ni cavallo, aunque en la tal obligacion, o sentencia, contrato, o escriptura por virtud de que se pide captura del, y execucion de su casa, armas y cavallo, expresamente aya renunciado su fidalguia: so pena que allende de ser su execucion ninguna, el juez que diere mandamiento de captura contra Vizcayno y su casa, armas y cavallo, caya è incurra en pena de diez mil maravedis por cada vez que mandare lo contrario, repartidos la meytad dellos para el tal Vizcayno que fuere mandado prender, y la otra meytad repartida en dos partes, la una para los pobres del hospital de esse lugar, y la otra meytad para los caminos de Vozcaya.

Item probatur ex l. 4. tit. 16. dicti fori Cantabrici dicente: Otroxi dixeron, que avian de fuero y establecian por ley, que por quanto de derecho es que a cada qual su casa de vivir sea su refugio, y los Vizcaynos notoriamente son hidalgos, que por deuda alguna que no descienda de delicto, vel casti, ellos no pueden ser presos, ni las casas de sus moradas armas ni cavallos executados. Porende en Vizcaya por deuda alguna que no descienda de delicto, vel casti, en casa de ningun Vizcayno, prestamero ni merino ni executor sea olado de entrar a hazer execucion alguna, ni acercarse a la tal casa con quatro brazas al derredor contra la voluntad de su dueño, salvo que entre con un escrivano un hombre del tal prestamero, o merino, sin armas y los bienes que ay para executar, y inventar, so pena que si entrare, y si mas se acercare, se le pueda resistir sin pena alguna. Pero si el tal executor mostrar mandamiento de juez competente, para que prenda algunos acotados, o malhechores y quisieren entrar por ello a los prender en alguna de las dichas casas, que lo pueda hazer y no se les haga resistencia alguna, so las penas de la ley del derecho sobre ello establecidas.

Item & adest alia lex. l. 9. tit. 9. dicti fori in haec verba disponens. Otroxi, dixeron que avian de fuero y de costumbre, y uso antiguo immemorial, y establecian por ley que por quanto los Vizcaynos, todos generalmente son homes Hijos dalgo, y Vizcaya es muy essenta y privilegiada nunca en ella uvo quistion de tormento por delicto alguno que fuisse, grande ni pequeno, publico o privado: porende que establecian por ley, que en Vizcaya ni en otra parte alguna, por ningun delicto los juezes puedan poner a Vizcayno alguno en quistion de tormento directe ni indirecte, ni amenaza ni comminacion de specie alguno de tormento, excepto en los crimines de heregia, & lesa Majestatis y de falsa moneda, y peccado nefando contra naturas, que es sodomia.

Vides igitur has leges nulla inductione indigentes ad probandum ex eis omnes Vizcaginos, originarios ut diximus nobiles & fidalgos esse, etiamsi infanzones non sint, ii enim aliud plus nobilitatis habent, sunt etenim De solar conocido, illi vero in generali harum legum nobilitate comprehensi licet nobiles sint, non tamen nobilitate solarum iudicativa & demonstrativa gaudent & resurgent, qua quidem dicti infanzones potiuntur & illustrantur.

Ex quibus quidem legibus & ex earum proemio probatum id reperitur, dum dicunt & pro ratione suarum dispositionum praemittunt, omnes Vizcaginos esse Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. K ij nobiles,

nobiles, hec enim fuit causa finalis dictarum constitutionum, Proemium enim causam finalem inducit †, ex l. fin. ff. de heredib. instit. non enim sine mysterio proemium scribitur, ex cap. secundo requiris de appell. dixi in l. 1. 1. num. 7. tit. 1. libro. 4. Recopilat. & est ratio dictarum legum ut apparet ex dictione illa: Que por quanto Latine, quia, vel quoniam, que regulariter pro causa

220 † & sic ratione apponuntur, secundum Bart. in l. demonstratio. §. quod autem colum. 3. versic. item quid si testator. ff. de cond. & demonstr. & causam finalem dicit, secundum Bald. in l. 1. colum. 4. versic. & not. C. de fal. caus. adjunct. leg. eundem Bald. in l. 1. de feriis, & cum ad inducendas dispositiones dictarum legum fuerit causa & ratio quod omnes originarii Vizcagini sunt nobiles, ratio hec jus & dispositionem inducit, nam sicut sententia vel

221 statutum inducit dispositionem, ita † ratio statuti. l. emptor. §. fin. ff. de rei vend. quia ratio jus facit, & ratio legis sive consuetudinis servari debet tanquam anima & spiritus ejus, ut inquit Bald. & relati per Tiraque. de cessante causa, in regula. num. 139. pag. 20. & sic rationes dictarum legum jus & dispositionem constituunt, & probant omnes originarios Cantabros nobiles esse, ita quod non possit jure affirmari dictas leges solum in dispositione esse attendendas, sed in ratione earum totam vim & proram constituenda, ut ex eis tanquam ex anima & spiritu legum sumamus assumptum dispositivum & jus constitutum ad probandam dictam Cantabrorum nobilitatem, & consequenter cessat consideratio dicti commentatoris dicentis, leges has solum disposuisse circa excusationem tormentorum & executionis, non vero ut ex eis probaretur dictum assumptum generalis nobilitatis.

Secundo, quoniam licet verba priora dictarum legum possent dici narrativa & non dispositiva (quod non fateor) adhuc tunc possunt allegari ad decisiones causarum, quoties intentio legis (prout hic) fundatur in illis verbis † narrativis, secundum Felin. in cap. 1. num. 18. de constitut. quem ad hoc allegavi in dict. l. 1. 1. num. 6. tit. 1. lib. 4. Recopil. & probatur ex Clem. 1. de probat. juncto cap. si Papa de privileg. in sexto. notat Jaf. in l. unic. num. 22. & 23. C. quando non peten. par. latissime Aymon Craver. de Antiquit. temp. par. 1. cap. 1. & 3. & Celsus, in Tract. claufularum. cap. quando verba enuntiativa proferuntur in privilegiis, & licet objiciatur quod posset procedere quoties lex est à Principe constituta, non vero si à minori, nihil obstabit hoc, quoniam, ultra quod etiam in statutis idem est, ex dictis, leges he dicti fori Vizcagini à rege nostro & predecessoribus ejus facte sunt, cum ab eis sint confirmate, & omnia nostra facimus (inquit Rex) quibus auctoritatem nostram impartimur. Præsertim quod etiam si verba narrativa non proferantur à Principe, sint tamen

222 ab antiquo lata, prout est tempus sexaginta annorum, disponunt † & probant, ita ut eis standum sit, interim quod non probatur contrarium, prout communem testatur Alexand. consil. 15. num. 2. & 3. lib. 5. ubi ejus additionatores alios allegant imo ut ipse ibi inquit, fama publica in hoc sufficit pro plena probatione,

223 tempusque antiquum † sexaginta annorum est: quis enim ut inquit Doct. relati per Loazes, in allegatione de mula, dubit. 1. in 3. pro Marchionis fundamento num. 64. cum sequent. pluribus, non arbitrabitur quinquaginta vel sexaginta annorum cursum, atenta presentis temporis vite hominum

224 brevitate, esse antiquum? est enim omne vite nostre tempus † brevissimum atque exiguum, ut inquit text. in cap. ipsa pietas. 23. q. 4. & in c. consequenter. de peniten. distinct. 5. not. gl. in c. quid ergo 11. q. 3. & sunt jam

jam elapsi anni sexaginta-duo, quibus dictæ leges sunt compilatae.

Tertio, quia quando partis allegatio est unica & fundata in una sola ratione (prout dictæ Cantabricæ leges fundantur) in sola scilicet Cantabrorum nobilitate, & eam princeps non impugnat, tunc illa talis ratio † potest allegari tanquam ipsa lex, ut est notabilis doctrina Imola, & Felini, relatorum & secutorum per Palat. Rub. in Rubric. §. 17. num. 23.

Quarto, ex Bartoli doctrina, in l. & quia, quam legi sub l. more majorum. num. 5. ff. de jurid. omn. jud. ubi Doct. & post illos Dec. in l. unic. C. quando non per. par. num. 20. dicentis, quod quando aliquis actus confirmatur à superiore, qui quidem actus poterat ab ipso superiore tolli, & circa ejus auctoritatem fieri ab ipso supplicante non poterat, tunc confirmans dare † videtur, & sic totum confirmatum denominatur ab ipso confirmante, & verificatur illa juris conclusio, quod omnia sua fiunt, quibus auctoritatem impartitur, sed sic est, quod supplicantes non poterant interpretari neque declarare se esse nobiles, quia omnis declaratio in vim legis est de regalibus. l. fin. C. de legibus. ergo bene sequitur de primo ad ultimum, quod leges dictæ qua parte & in quantum se fundant in immemoriali omnium Vizcaginarum nobilitate, perinde sunt judicande ac censende, ac si princeps ipse hoc dixisset, quia non solum ex tota lege: sed etiam ex suis singulis partibus † inducitur dispositio l. in civile. ff. de leg. l. ex conventione. C. de pact. ibi ita ut pars instrumenti significat, ubi Decius, num. 9. & Jaf. num. fin.

Quinto, quia verba narrativa etiam ab alio quam à principe propter se principaliter prolata, vel per modum cause, ut dictum est, disponunt & probant, † ut per Aymon. dict. Tract. de antiquit. temp. 1. part. cap. 3. num. 15. cum sequentibus. volum. 17. Tract. diversorum Doctorum. Corn. consil. 269. colum. 3. lib. 3. Dec. consil. 146. col. penult. & dicuntur principaliter propter se, vel per modum cause emissa, secundum Aymon. ubi supra, quoties Papa, ut Princeps \* super narratis fundat intentionem suam, ut in dictis legibus, in quibus legislator ideo Cantabros à tormentis & executionibus excusat, quia nobiles & fidalgui sunt, & consequenter probant dictæ leges nostrum intentum & conclusionem.

Sexto, & supradicta confirmantur etiam per alias leges fori dicti Cantabrie domini, præcipue per l. 4. tit. 16. ibi, Y los Vizcaynos notoriamente son hidalgos, &c. & per l. 9. tit. 9. ibi, Establecian por ley, que por quanto los Vizcaynos todos generalmente son homes Hijos dalgo, &c. Notanda sunt prædicta verba, quia nobilitatem denotant, & cum tot vicibus geminata & plus sint, omnem tollunt dubitationem, ut l. 1. col. 2. versic. ego puto. ff. de adil. edict. ostenduntque \* mentis & intentionis perseverantiam. l. unic. C. plus petit. & tollunt suspensionem deceptionis. l. si mulier. C. ad Velleian. ex quo dicit Justinianus, C. de emend. novi Cod. nemini venire in dubium, quod repetita prælectio probavit, & ex geminatione dicitur apparere de valde enixa voluntate disponentis, ne censeatur superflue apposta, ex Bald. in cap. eam te. colum. 2. de rescript. & ampliant effectum ut magis operentur, secundum eundem Bald. in l. fructus. C. de actio. emptio. & verba enuntiativa si sint geminata operantur tam fortiter ut inducant effectum plenum & plenissimum, \* ex Paul. conf. 92. col. 2. 232 lib. 2. & ex multis traditis per Everardum, in Centuria in loco à geminatione, & per Mexiam, in l. de Toledo, fundamento. 4. partis. in n. Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. K iij 6. cum

6. cum seq. ubi num. 8. inquit, geminationem vim clausule motu proprio operari, imo & idem quod clausula ex certa scientia, ut per Tiber. Decianum. respon. 7. num. 25. vol. 3. multoque magis secundum eum ibi, hac procedunt  
 233 \* quoties verba sunt triplicata vel quadruplicata, in respon. 42. n. 30. vol. 1. qui in Repertorio suorum responsum in verbo Geminatio, multa refert de geminatione, qui in respon. 1. num. 134. volum. 2. inquit, non solum vim geminationis considerandam in principali dispositione, verum & in quacunque dictione pluries repetita, quod est optimum ad dictas leges in nostrum propositum: ita ut propter tam multas leges nulla possit Cantabris originariis refricari questio, neque de jure, neque de facto super eorum nobilitate, lex enim potest conferre & declarare nobilitatem in proprietate,  
 234 \* ex dictis per Bart. in l. 1. col. 9. C. de dignit. lib. 12. & ibi Caplea, col. 3. & Afflicti. c. 1. quis dicatur Dux, Tiraquel. de nobilit. cap. 10. & cum Princeps sit fons dignitatum, nulli dubium, nisi quod ille erit nobilis, quem ipse declaraverit, ut per Tiraquel. ubi supra, cap. 6. & 10. & sexaginta &  
 235 duos effectus geminationis \* vide per Corset. in Tract. de Potest. Reg. quaest. 17. Hippol. l. 1. §. quaestionum. ff. de quaestio. Bologni. consil. 1. num. 131. Et sic verba dictarum legum non solum quoad immunitatem non inferendi tormentum, nec exequendi in personis, domibus, equo & armis pro debito non descendente ex delicto vel quasi, esse intelligenda, verum & quoad tributorum exemptionem, & quoad omnia alia nobilibus competentia, nam propter quod unumquodque est tale, & illud magis, ratioque finalis ac principaliter contemplata ad aliquam dispositionem, non modo restringitur ad casum decisum, verum etiam ampliatur ad omnes illos casus, qui veniunt & inferuntur sub dicta ejus finali ratione expressa etiam \* in correctoriis, & in otiosis. l. his solis, ibi, satis cautum putavimus. C. de revoc. donat. dicit communem Paris. consil. 16. num. 24. cum sequentibus aliquibus. lib. 3. Tiraq. l. si unquam. verbo, Libertis. num. 37. C. de revoc. donat. & Ripa, in l. si constante, num. 95. ff. solut. matrim. & Paris. ubi supra, inquit, id non ex vi extensionis, sed potius comprehensionis intelligi, dicitur expressum id quod sub ratione comprehenditur etiam si casus ille sit omissus, ut per eundem Paris. consil. 72. num. 98. lib. 4. Dec. consilio. 15. num. 2. & 6. & in terminis nobilitatis tradit Joan. Garzia, in proemio gl. verbo, Exemptio, quod proemium & praefatio ratiocinativa sunt id, propter quod sunt caeterae dispositiones, & ad quam vel quas omnes sunt referenda ne discrepent, cum igitur proemialis ac finalis ratio dictarum legum sit, ex eo quod Vizcagini nobiles sunt, igitur ubicumque nobilitas privilegiata reperitur, & in eis erit itidem, sicut & in omnibus aliis a legibus in nobiles declaratis, ut generaliter & indistincte omnibus immunitatibus nobilium ac fidalgorum potiantur, prout in terminis aliis voluit Ripa, lib. 2. de rescriptis. respon. 11. num. 14. & secundum aliam impressionem est in respon. 4. in ordine responsum. Videm & pro hac Vizcaginarum nobilitate facit lex 16. dicti libri & fori Cantabris, quam licet dicat dict. Joan. Garzia, in dict. gl. n. non esse dispositivam, sed esse supplicatorem, & nihil ibidem supplicationi provisum, tamen cum totus ille forus, & quelibet lex in eo inserta sit per confirmationes regias ibidem descriptas approbata, si attenda hac confirmatione lex illa nihil decidisset, imperfecta & inutilis remaneret, & nullius effectus, quo casu confirmans non solum censetur confirmasse, verum  
 & dare

& dare ac concedere de novo †, ex communi doctrina Bart. in dict. l. 237 more. num. 3. ff. de jurid. omn. jud. ubi Doct. maxime Jaf. & Orosius, & diximus jam in hoc libro 6. & sic potest dici illam esse legem expressam pro horum Cantabrorum nobilitate ultra alias leges.

Ex quibus omnibus inferitur, quod omnes originarii Cantabri sunt notorii nobiles in proprietate, quia illud dicitur notorium, quod habet causam stantem, permanentem ac successivam, ut jam dictum remanet, & notat Covar. libr. 2. Var. cap. 6. col. penul. lex autem scripta semper loquitur & est in viridi observantia. l. Atriani. C. de heret. & omnibus innotescit, & habetur pro nota & notoria l. leges sacratissimae C. de legibus. Ergo cum, ut dictum est, leges jam citatae de nobilitate hac, dissonant & probent, bene sequitur quod in virtute dictarum legum ista sua nobilitas est notoria, & quod ex monumentis antiquis & dispositione dictarum legum habent fundatam suam intencionem, & sicuti instrumentorum probatio evidens dicitur, † ex  
 238 tex. in cap. cum dilecti. ibi ex tenore instrumenti evidenter appareat & ibi Abb. & Barb. extra de donat. & in c. cum inter. de re jud. & esse manifestam probationem asserit glos. manifestum in l. fin. C. de rebus credit. ita quod instrumentum † est veritas apparens, probatio probata non probanda, 239 nec que indiget discussione, sive disceptatione fori, nihil enim potest allegari contra, quando veritas est notoria, prout haec & alia adducit Tiraquel. de utroque retract. tit. 1. §. 2. glo. 1. num. 20. cum tribus sequentibus. ita & illa, que ex monumentis antiquis, ex legum dispositionibus, ex inveterata consuetudine & foro, regia confirmatione approbata resultat, evidens, manifesta ac notoria dicitur probatio nobilitatis ac dignitatis Cantabrorum, & similia similia habentium suae intencionis manifestatoria, ita ut nequaquam possit de dictarum legum validitate disputari & observantia, sed omnino & invariabiliter secundum illas est judicandum cum a regibus sint confirmatae, de quorum regum potestate circa haec disputare & dubitare esset instar criminis sacrilegii, nam ut inquit August. in c. in istis. 4. dist. leges non esse judicandas postquam constituta † sunt, sed secundum eas judicandum 240 dummodo non sint contra jus divinum vel naturale, prout supradicta non sunt, & satis est quod habeant aliquod motivum, ut ex Bald. inquit Telleus, in l. 16. Tauri. n. 11. Praesertim cum dicta leges Cantabrica confirmatione jurata sint confirmatae in forma amplissima, & que omnem disputationem aut controversiam omnino tollit, ac repellit, ut est textus expressus fori dicti, En el auto de la junta. fol. 11. col. 12. ibi; Sin que ninguna de las partes litigantes tenga necesidad de hazer provanca sobre si las dichas leyes, son usadas, y guardadas: & habetur late in confirmationibus dicti fori. Quibus de causis si qua consultatio & ad eam responsio aliquando fuit mixta aliquibus cancellariis & ab eis data super iis, ut inquit Otalora, & Joann. Garf. de qua & in hac quinta questione fuit per nos facta mentio, intelligenda est in casu in quo Cantabri non haberent leges & dispositiones pro se, ut dictum est habere, sed in casu in quo leges deficerent, tum quia non est censendum velle legibus praedjudicare dictas cancellarias, neque eis derogare, neque poterant, cum ejus sit derogare, cujus & condere leges, idque soli Regi pertinet, qui & eis derogare non est censendum neque juri questio praedjudicare, ex juribus vulgaribus, & ex alibi a me late dictis, praesertim ubi Rex ipse juramento proprio & fide Regia tales leges